

Innhold

Forord	11
Kapittel 1	
Personlig utvikling, etikk og endringsarbeid i vår tid	19
Innledning.....	20
Forandringens imperativ	20
Teknologi og spørsmålet om menneskelig modning	24
Sosiale, politiske og personlige endringer	25
Tapet av sjel, jakten på mening og stillhetens gave.....	27
Selvforståelsen– avgjørende for våre personlige utviklingsmuligheter og etiske grunnholdninger	29
Å velge grunnsyn	29
Autonomi, lydighetstenkning og etikk.....	30
Vår personlighet – vår skjebne?	34
Mennesket – subjekt og objekt i egen utvikling	36
Valgfrihet og grenser	37
Kapittel 2	
Møter med mennesker som yrkesutøvelse	41
Innledning.....	42
Det flertydige samspillet	45
Relasjonskvalitet: krenkende eller støttende?	49
Tillit og krenkelser	49
Makt og hjelp. Eksempel: Barnevernet	51
Hjelpeløse hjelpere	54
Paternalisme og maternalisme	56
Personlig, privat, profesjonell?.....	59
Innledning.....	59
Å være profesjonell	60
Det personlige og det private	62
Et «jeg» og et «du» – og det viktige skillet mellom dem.....	64

Å «bruke seg selv som instrument»	
– eller å «være tilstede som person»?	66
Relasjonskompetanse: kilder til forståelse	67

Kapittel 3

Personlig kompetanse – del av profesjonaliteten	73
Innledning	74
Personlig kompetanse, egnethet og skikkethet	74
Fag, etikk og person	76
Vår profesjonalitet – en sammensatt helhet	78
Kompetansetrekanten – en modell for profesjonalitet	79
Begrepsklargjøring	79
Teoretisk kunnskap	81
Yrkesspesifikke ferdigheter	82
Personlig kompetanse	83
Modellens anvendelsesmuligheter: tre eksempler	85
Variasjoner i kompetanseprofilen	90
Videreutvikling av modellen	93
Personlig kompetanse – et kaleidoskop	96
Kunnskapssyn og kompetanseforståelse	101
Personlig utvikling – privatsak eller kompetansekrav?	103

Kapittel 4

Kommunikasjon og personlig kompetanse	109
Innledning	110
Kommunikasjon og selvutvikling	113
Kommunikasjon og mangfold	114
Kommunikativ kompetanse – en modell	115
Tale og taushet i kommunikasjon	117
Å lytte	121
Ekthet og samsvar – spørsmålet om kongruens	123
Hva er kongruent kommunikasjon?	123
Kongruens i en flertydig virkelighet	126
Kongruens og empati – et «jeg» og et «du»	127
Kongruens, konsistens, tillit og trygghet	128
Kongruens, profesjonalitet og personlig kompetanse	130
Kommunikasjon – en sentral utfordring i arbeid med mennesker	131

Kapittel 5

Konfliktåndtering og personlig kompetanse 135

Innledning 136

Begrepet konflikt 138

To grunnsyn på konflikter 139

Konflikt eller harmoni? 141

Konfliktarbeid som prosess 144

    Faser i et konfliktforløp 144

    Handlingsvalg i konflikter 147

    Konstruktive og destruktive konflikter 149

    Håndtering av konflikter 150

Konflikter og personlig endring 154

    To fronter 154

    Bevisstgjøring og endring 155

    Hvis bare den andre kunne endre seg 156

    Vårt personlige handlingsrepertoar i konflikter – hvor godt er det? 157

    Hvem eier hva? Jeg-budskap og du-budskap 160

    Vold og trusler mot ansatte og spørsmålet om personlig kompetanse ... 163

    Konfliktarbeid og samarbeidskompetanse 165

Kapittel 6

Mindfulness: oppmerksomt nærvær og personlig kompetanse ... 169

Innledning 170

Stillhet i støyens tid 174

Oppmerksomt nærvær / mindfulness. Begreper og historikk 176

Mindfulness og trening av evnen til nærvær 183

Meditasjon – skjerping av nærværet eller virkelighetsflukt? 186

Hjerneforskning og hjernens plastisitet:

    Vår hjerne trenger vår hjelp, og vi kan lære oss å hjelpe den 190

    Mindfulness-trening som forebyggende helsetiltak – virker det? 193

    Oppmerksomt nærvær (mindfulness) og personlig kompetanse 195

Kapittel 7

Personlig kompetanse og profesjonsutdanning 201

Innledning 202

Rammeplaner og forskrifter om nasjonale retningslinjer 203

Skikkethet, skikkethetsvurdering og personlig kompetanse 206

Tilnæringsmåte og prosess 209

Lærer og student: Roller i endring – nye muligheter	210
Liv og lære	213
Personlig utvikling som pedagogisk prosess	216

Kapittel 8

Utvikling av personlig kompetanse:

Hvor begynne, og hvordan fortsette?	221
Innledning.....	222
Forandringens dynamikk.....	223
Kvalitet og kvantitet. Lys og skygge	223
Det personlige i spennet mellom to poler	226
Personlig utvikling og verdispørsmål	228
Verdier vi bekjenner oss til og bruksverdier	228
Respekt og likeverd – et eksempel	228
Viktige prinsipper i utviklingen av personlig kompetanse	230
Bevisstgjøring og kritisk refleksjon	230
Å bruke hverandre for å lære om oss selv	232
Å tenke ut – og prøve – nye strategier før man får bruk for dem	233
Rom for å prøve og feile	234
Store nok utfordringer – god nok beskyttelse	236
Arenaer for personlig vekst og endringsarbeid	236
Selvutvikling i grupper	236
Hverdagens arenaer	238
Person og profesjon: tid for veivalg	238

Vedlegg: Arbeidshefte til utdyping av sentrale temaer i boka ..... 245 |

Tema 1: Kommunikasjon.....	245
Tema 2: Personlig kompetanse	248
Tema 3: Konflikter og konfliktarbeid	249

Litteratur ..... 259 |

Stikkordregister ..... 271 |

Personregister ..... 275 |